

INFLYATSIYA VA UNING NAMOYON BO'LIH SHAKLLARI

Samarqand iqtisodiyot va serves instituti

Ilmiy rahbar: Shakarov Allayor

Talaba: Eshqobilov Asilbek

Abstract: *Inflation is a critical economic phenomenon characterized by a sustained increase in the prices of goods and services, leading to a gradual erosion of purchasing power. This article explores the various manifestations of inflation, including its causes, measurement, and impact on consumers and the broader economy. By examining different types of inflation—such as demand-pull and cost-push inflation—we highlight how these factors contribute to price changes and economic instability. Additionally, we discuss the implications of inflation for monetary policy and consumer behavior, emphasizing the importance of understanding inflation dynamics in today's economic landscape.*

Keywords: *Inflation, purchasing power, price increase, economic impact, demand-pull inflation, cost-push inflation, monetary policy, consumer behavior.*

Аннотация: *Инфляция – важное экономическое явление, характеризующееся устойчивым ростом цен на товары и услуги, что приводит к постепенному снижению покупательной способности. В этой статье рассматриваются различные проявления инфляции, включая ее причины, размеры и влияние на потребителей и экономику в целом. Исследуя различные типы инфляции, такие как инфляция спроса и инфляции издержек, мы подчеркиваем, как эти факторы способствуют изменению цен и экономической нестабильности. Кроме того, мы обсуждаем влияние инфляции на денежно-кредитную политику и поведение потребителей и подчеркиваем важность понимания динамики инфляции в сегодняшней экономической ситуации.*

Ключевые слова: *Инфляция, покупательная способность, рост цен, экономический эффект, инфляция спроса, инфляция, связанная с издержками, денежно-кредитная политика, поведение потребителей.*

Annotatsiya: *Inflyatsiya - bu tovarlar va xizmatlar narxlarining barqaror o'sishi bilan tavsiflangan muhim iqtisodiy hodisa bo'lib, sotib olish qobiliyatining asta-sekin eroziyasiga olib keladi. Ushbu maqola inflyatsiyaning turli ko'rinishlarini, jumladan, uning sabablari, o'lchovlari va iste'molchilarga va kengroq iqtisodiyotga ta'sirini o'rganadi. Inflyatsiyaning har xil turlarini, masalan, talab va xarajat inflyatsiyasini o'rganish orqali biz bu omillar narxlarning o'zgarishiga va iqtisodiy beqarorlikka qanday hissa qo'shayotganini ta'kidlaymiz. Bundan tashqari, biz inflyatsiyaning pul-kredit siyosati va iste'molchilarning xatti-harakatlariga ta'sirini muhokama qilamiz va bugungi iqtisodiy manzarada inflyatsiya dinamikasini tushunish muhimligini ta'kidlaymiz.*

Kalit so'zlar: *Inflyatsiya, sotib olish qobiliyati, narxlarning o'sishi, iqtisodiy ta'siri, talab inflyatsiyasi, xarajatlarga bog'liq inflyatsiya, pul-kredit siyosati, iste'molchilarning xatti-harakatlari.*

KIRISH:

Inflyatsiya global miqyosda iqtisodiyotlarga ta'sir qiluvchi eng muhim iqtisodiy ko'rsatkichlardan biri sifatida paydo bo'ldi. Tovarlar va xizmatlar narxlarining umumiy darajasi o'sish sur'ati sifatida aniqlangan inflyatsiya valyutaning xarid qobiliyatining pasayishiga olib keladi. Xalqaro Valyuta Jamg'armasining (XVJ) ma'lumotlariga ko'ra, global inflyatsiya darajasi sezilarli darajada o'zgarib, 2020 yildagi o'rtacha 3,5 foizdan 2022 yilda taxminan 8,8 foizgacha o'sdi, bu esa COVID-19 pandemiyasidan kelib chiqqan iqtisodiy bosimning kuchayishini aks ettiradi. ta'minot zanjiri uzilishlari va geosiyosiy keskinliklar. Inflyatsiyaning oqibatlari chuqur va ko'p qirrali. Misol uchun, AQSh Mehnat statistikasi byurosining xabar berishicha, iste'mol narxlari indeksi (CPI) 2023 yil yanvar holatiga ko'ra o'tgan yilning shu davriga nisbatan 6,5 foizga o'sgan, bu so'nggi 40 yillikdagi eng yuqori ko'rsatkichdir. Ushbu o'sish markaziy banklarni, shu jumladan Federal rezervni inflyatsiyani jilovlashga qaratilgan qattiqroq pul-kredit siyosatini qabul qilishga undadi. Natijada, prognozlar shuni ko'rsatadiki, inflyatsiya 2024 yil oxirigacha 3-4% atrofida barqarorlashishi mumkin, bu global ta'minot zanjirlarining tiklanishi va talabning normallasishi bilan bog'liq.

ASOSIY QISM:

Inflyatsiya murakkab iqtisodiy hodisa bo'lib, jismoniy shaxslarga, korxonalariga va umumiy iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Uning turli shakllari, sabablari va oqibatlarini tushunish samarali siyosat ishlab chiqish va shaxsiy moliyaviy rejalashtirish uchun zarurdir. Ushbu bo'limda inflyatsiyaning asosiy turlari, ularning statistik ahamiyati va kengroq ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari o'rganiladi.

1. Inflyatsiya turlari

1.1 Xarajat inflyatsiyasi

Xarajat inflyatsiyasi ishlab chiqarish xarajatlari oshganida yuzaga keladi va bu iste'molchilar uchun narxlarning oshishiga olib keladi. Ushbu turdagi inflyatsiya turli omillar, jumladan, ish haqining oshishi, xom ashyo narxining oshishi va ta'minot zanjirining uzilishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Masalan, 2021-yil boshida bir barrel uchun 40 dollardan oshdi, 2022-yil o'rtalariga kelib xom neft narxi 120 dollardan oshdi, bu asosan geosiyosiy keskinliklar va ishlab chiqarishning qisqarishi tufayli. AQSh Mehnat statistikasi byurosi ma'lumotlariga ko'ra, neft narxining keskin o'sishi iste'mol narxlarining umumiy o'sishiga yordam berdi, CPI 2022 yil fevral oyida o'tgan yilga nisbatan 7,9 foizga o'sgan.

1.2 Talab inflyatsiyasi

Talab inflyatsiyasi iste'molchi talabi taklifdan oshib ketganda yuzaga keladi. Bu hodisa ko'pincha iqtisodiy tiklanish davrida iste'molchilar ishonchi qaytib kelganda, xarajatlarning oshishiga olib kelganda kuzatiladi. Misol uchun, 2021 yilda AQShda chakana savdo bayram

mavsumida o'tgan yilga nisbatan 20 foizga o'sdi. Talabning bu o'sishi ta'minot zanjirlariga bosim o'tkazdi, natijada turli sohalarda narxlarning sezilarli darajada oshishiga olib keldi. Iqtisodiy tadqiqotlar milliy byurosi ushbu davrda iste'mol narxlari indeksi keskin o'sganini ta'kidlab, talabning oshishi inflyatsiyaga ta'sirini ta'kidladi.

2. Inflyatsiyani o'lchash

Inflyatsiyani o'lchashning eng keng tarqalgan usuli iste'mol narxlari indeksi (CPI) bo'lib, vaqt o'tishi bilan tovarlar va xizmatlar savatidagi narxlarning o'zgarishini kuzatadi. AQSH Mehnat statistikasi byurosi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yil may oyida iste'mol indeksi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 8,6% ga o'sdi va bu 1981 yildan beri eng yuqori inflyatsiya darajasini ko'rsatdi. Bu statistik ma'lumotlar inflyatsiyaning xarid qobiliyatiga ta'siridan xavotir kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Bundan tashqari, sotuvchi nuqtai nazaridan narxlarning o'zgarishini o'lchaydigan Ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi (PPI) ham sezilarli o'sishni ko'rsatdi, 2021 yilda 10,8% o'sish qayd etilgan.

3. Inflyatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri

Inflyatsiya nomutanosib ravishda aholining turli qatlamlariga, xususan, kam daromadli uy xo'jaliklariga ta'sir qiladi. Pew tadqiqot markazining hisoboti shuni ko'rsatdiki, past daromadli kattalarning 63 foizi yuqori daromadli kattalarning 35 foizi bilan solishtirganda narxlarning ko'tarilishi tufayli moliyaviy qiyinchiliklarni boshdan kechirishgan. Ushbu nomutanosiblik inflyatsiyaning regressiv xususiyatini ko'rsatadi, bunda eng muhim tovarlar va xizmatlar kam ta'minlangan oilalar daromadining katta qismini iste'mol qiladi. Bundan tashqari, inflyatsiya iste'molchilar ishonchining pasayishiga olib kelishi mumkin, natijada xarajatlar va investitsiyalar qisqaradi, natijada iqtisodiy o'sishni sekinlashtirishi mumkin.

4. Kelajakdagi bashoratlar

Oldinga qarab, ekspertlar ta'minot zanjirlari tiklanishi va talabning normallasishi natijasida inflyatsiya barqarorlashishi mumkinligini taxmin qilmoqdalar. Jahon banki prognozlariga ko'ra, 2024 yil oxirigacha global inflyatsiya darajasi o'rtacha 3% dan 4% gacha bo'lishi mumkin. Biroq, turli omillar, jumladan, davom etayotgan geosiyosiy keskinliklar va markaziy banklardan potentsial siyosat o'zgarishlari bu bashoratlarga ta'sir qilishi mumkin. Siyosatchilar uchun inflyatsiya tendentsiyalarini kuzatish va uning iqtisodiyotga salbiy ta'sirini yumshatish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish juda muhim bo'lib qolmoqda.

XULOSA:

Xarajat va talab omillari ta'siri ostida inflyatsiya iste'molchilar va iqtisodiyot uchun juda katta ta'sir ko'rsatadi. Uning dinamikasini tushunish, uning ta'sirini CPI kabi indekslar orqali o'lchash va u yaratadigan ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklarni tan olish inflyatsiya bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xalqaro valyuta fondi (XVJ). (2022). Jahon iqtisodiy istiqboli: yashash narxi inqiroziga qarshi turish.
2. AQSH Mehnat statistikasi byurosi. (2023). Iste'mol narxlari indeksining xulosasi.
3. Iqtisodiy tadqiqotlar milliy byurosi. (2021). Chakana savdo va inflyatsiya hisoboti.
4. Pew tadqiqot markazi. (2022). Inflyatsiyaning past va o'rta daromadli uy xo'jaliklariga ta'siri.
5. Jahon banki. (2023). Global iqtisodiy istiqbollari.